

İÇERİDEKİ SES: SUÇA YÖNELMİŞ BİREYLERİN GÖZÜNDEN DENETİMLİ SERBESTLİK UYGULAMALARI¹

Cihan ERTAN²

Gönül DEMEZ³

ÖZ

Denetimli serbestlik uygulaması, suçta yönelmiş bireylerin rehabilite edilerek toplumsal yeniden bütünleşmelerini kolaylaştırmak ve temel olarak suçta önlemek amacıyla ortaya çıkmış olan bir cezalandırma pratiğidir. Suçun önlenmesi ve toplumsal bütünleşmenin sağlanması, suçta zemin hazırlayan toplumsal faktörlerle yakından ilintilidir. Dolayısıyla, denetimli serbestlik altındaki bireylerin ihtiyaç ve beklentileri, denetimli serbestliğin kendini tanımladığı hedefler açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu çalışma, Eylül 2014 ve Nisan 2017 yılları arasında Antalya Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde denetimli serbestlikten faydalanan 2560 kişiyle gerçekleştirilen araştırmanın verilerinden hareketle, denetimli serbestlik, denetimli serbestlik altındaki bireylerin kriminojenik ihtiyaçları, kurumsal beklentileri ve uygulamaya yönelik değerlendirmeleri arasındaki çok boyutlu ilişkileri aydınlatmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Denetimli Serbestlik, Suç, Kriminojenik İhtiyaçlar, Toplumsal Yeniden Bütünleşme

¹ Bu makale, 1-3 Aralık 2016'da ODTÜ'de gerçekleştirilen VIII. Ulusal Sosyoloji Kongresi'nde aynı başlıkla yeralan sözel bildiri sunumunun geliştirilmesiyle oluşturulmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi., Düzce Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

³ Doç. Dr. Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

THE VOICE FROM WITHIN: THE PROBATION SERVICES IN THE EYES OF OFFENDERS

ABSTRACT

Probation is a practice of sanction that has emerged with the aim both of facilitating the social reintegration of those who offend through rehabilitation and, basically, preventing crime. To prevent crime and ensure social integration are associated with the social factors leading to criminal behaviour. Thus, the needs and expectations of people under probation are crucial in terms of aims through which probation identify itself. This study seeks to illuminate the multi-dimensional relations between probation and criminogenic needs, institutional expectations, and probation services assessments of people under probation with reference to the data from the study carried out in Antalya Probation Department between September 2014 and April 2017 with 2560 people under probation.

Keywords: Probation, Crime, Criminogenic Needs, Social Reintegration.

1. GİRİŞ

Kapatma, hapsedme ve/veya hürriyeti bağlayıcı cezalara bir alternatif olarak ortaya çıkan denetimli serbestliğin kökenleri, kapatmanın ya da hapsedmenin suçlular üzerinde arzu edilen etkiyi yaratamadığı gerekçesiyle, profesyonelleşmemiş ve kurumsallaşmamış bir uygulama olarak 19. yüzyıl'ın sonlarında başlamış, 20. yüzyıl'da da yasalarla meşru bir zemine yerleşerek çeşitlenen örnekleriyle uygulamaya konulmuştur (Shapland vd.,2012; Yavuz, 2012; Decarpes & Durnescu, 2014). Denetimli serbestlik düşüncesinin ortaya çıkışının tarihsel temellerine bakıldığında, ilk dönemlerde henüz kurumsal bir yapı kazanmamış uygulamaların bulunduğu dikkat çekmektedir. Kurumsal yapı kazanmamış olmakla birlikte hayata geçirilen bu uygulamaların temelinde, birçok insanın aslında tamamen suçlu olmadığı ve onları düzeltmenin mümkün olduğu düşüncesi yatmaktaydı. Böylece suça yönelten toplumsal koşullar iyileştirildiğinde suç oranının düşmesiyle temelde toplum yararına olacak uygulamaların hayata geçirilmesi üzerinde çalışmalar yapılmaya başlandı.

Denetimli serbestlik uygulamasının kurumsallaşmamış ilk pratikleri söz konusu olduğunda sıklıkla, 1841 ve 1859 yılları arasında, danışman, avukat ve yaklaşık 2000 kişi için kefil olarak görev yapmış olan John Augustus'dan söz edilmektedir. Augustus, suça yönelmiş kişilere ilişkin olarak kanunun amacının, toplumsal intikam ve öç almak adına suçluları cezalandırmak değil; bundan ziyade söz konusu bireyleri ıslah etme ve suçu engelleme olduğunu ileri sürmektedir. Bu bağlamda, suçluları tahrip edici alışkanlıklardan vazgeçirmek (rehabilitasyon) ve yasalara uyan vatandaşlar olarak topluma geri döndürmek (yeniden bütünleşme) konusunda denetimli serbestliğin erken dönem savunucularından biri olmuştur (Lurigo, 2014, s. 3980). Boston'da yaşayan bir ayakkabı tamircisi olan Augustus, 1841'de bir polis mahkemesi duruşmasında izleyici olarak yer almış ve hâkimden, bir alkol bağımlısı suçluya denetimli serbestlik süresince yardım etmeyi talep etmiştir. Augustus, suçluların davranışlarını kontrol ederek, onların okula mı gitmeleri yoksa işe mi girmeleri gerektiği konusunda karar vermekteydi. Söz konusu denetim aktiviteleri bununla sınırlı kalmamış ve farklı suçlar işlemiş başka suçluların da denetimli serbestlik süreçlerinde yer almasına dönüşmüştür. Augustus, alandan edindiği bu bilgiler ışığında, modern denetimli serbestlik hizmetlerine ilişkin önemli birtakım katkılar sunan bir yayın

çıkarmıştır ve bu yayın, denetimli serbestlikten faydalanacak olanların nasıl seçilebileceği (ilk defa suç işleyenlere öncelik tanımaktaydı), suç geçmişiyle ilgili toplumsal inceleme ve kişilik kontrolü gibi konuları içermektedir. Augustus'un deneyimleri ışığında Massachussetts, 1878'de denetimli serbestlik yasasını geçiren ilk US eyaleti olmuştur. Diğer eyaletlerdeki gelişim, 60 yıl içinde oldukça dinamik bir özellik sergilemiş; hem federal Devlet hem de 34 US eyaleti denetimli serbestlik yasasını çıkarmıştır (Decarpes & Durnescu, 2014, s. 3959).

Türkiye'de denetimli serbestliğin uygulamaya konuluşu, Yavuz'un da (2012a: 60; 2012b: 317) işaret ettiği gibi, 2005 yılında gerçekleşmiştir ve dolayısıyla uzun bir geçmişe sahip değildir (Demez vd, 2017; Demirbaş, 2016). Ancak, söz konusu uygulamadan yararlanan hükümlü sayısı gün geçtikçe artmaktadır. 2017 yılı Mart ayı istatistiklerine bakıldığında, yetişkin ve çocukları birlikte içeren, toplamda 432, 239 dosya bulunduğu görülmektedir (T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2017). Bu durum, cezai bir uygulama olarak denetimli serbestliğin yük ve sorumluluklarının günden güne arttığı anlamına gelmektedir. Aynı zamanda, 2016'da yapılan yeni bir düzenleme ile, birtakım suçlar kapsam dışı bırakılmakla birlikte, ceza infaz kurumlarında bulunanların denetimli serbestlikten faydalanabilmelerinin koşulunun, bir yıldan iki yıla çıkarılması tartışılmaktadır (T.C. Adalet Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, 2016). Başka bir ifadeyle, ceza infaz kurumunda bulunan bireylerin, cezalarının kalan son bir senesinde değil; son iki senesinde koşullu salıverilmeden faydalanabilmeleriyle sürenin ve uygulamanın geliştirilmesi çalışmaları gündemdedir. Bu tartışmalar denetimli serbestlik uygulamasının Türkiye gündeminde önümüzdeki dönemlerde de sosyal, ekonomik ve politik birçok alanda tartışma konusu yapılacağına kanıttır.

Türkiye'de cezalandırma tekniklerindeki yeni yönelimlerin bir çıktısı olan denetimli serbestlik uygulaması; kendini, amaçları ve görevleri üzerinden ortaya koyarken, "hükümlülerin yeniden suç işlemesinin önlenmesi ve topluma kazandırılmasını sağlayıcı etkenleri güçlendirmek amacına yönelik; eğitsel, kültürel, bilimsel, sosyal ve benzeri çalışmalar yapmak..." (<http://www.cte-ds.adalet.gov.tr>, 17. 11. 2016 tarihinde erişilmiştir) ifadeleriyle tanımlamaktadır. Bu tanımlamada örtük olarak bulunan diğer bir anlam da suçun önlenmesi ve suç işlemiş bireyin topluma yeniden kazandırılması dolayısıyla

kamunun korunmasıdır. Ancak McNeill'in de (2011) işaret ettiği gibi, denetimli serbestlik ve kamu güvenliği arasında doğrudan kurulan karşılıklı bir ilişki problemlidir. Zira denetimli serbestlik tarafından, bütün risklerin öngörülmesi ve bütün olası zararların da önlenmesi mümkün görünmemektedir. Bununla birlikte denetimli serbestlik, yalnızca yeniden suç işlemenin önlenmesi ve kamu güvenliğinin sağlandığı bir kurumsal yapılanma olarak değerlendirilmemelidir. Bu bağlamda, denetimli serbestliğin iki kritik görevinden söz edilebilir. İlk olarak denetimli serbestlik hizmetleri, suç işlemiş bireylerin, çoğu zaman mahrum oldukları toplumsal kaynaklara erişebilmelerinde önemli bir role sahiptir; ikinci olarak, denetimli serbestlik aynı zamanda, söz konusu bireylerin, eylemlerinin bedelini ödedikleri bir cezalandırma mekanizmasıdır (McNeill, 2011). Denetimli serbestliğin söz edilen hedefler etrafında hayata geçirdiği çalışmalar ve müdahaleler, suç tekrarının önlenmesi konusunda, salt cezalandırmaya yönelik pratiklerden – kapatmak gibi- çok daha etkilidir. Aynı zamanda, denetimli serbestlik kapsamındaki bütün programlar da eşit derecede etkili değildir (Latessa & Lowenkamp, 2006). Başka bir ifadeyle, kapatmaya alternatif olarak ortaya çıkan mekanizmalar kapsamında uygulamaya konulan programlar, eğitimler, rehabilitasyona yönelik müdahaleler, onlardan yararlanacak olan birey ve onun ihtiyaçları merkeze alınarak oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Örneğin; Latessa ve Lowenkamp'ın da (2006) işaret ettikleri gibi, yeniden suç işleme olasılığı görece düşük olan bireylere işaret eden düşük riskli suçluların, yoğun programlara dahil edilmesi söz konusu kişiler için bir yarar sağlamayacağı gibi; programın genel etkisini de düşürecektir. Bu bağlamda, ilk olarak, ileride daha kapsamlı olarak ele alınacak olan kriminojenik* ihtiyaçların tespit edilmesi; kimin, ne kapsamda, hangi program ya da programlara dâhil edileceğine karar verilmesi önem kazanmaktadır. Zira, Durkheimci anlamda ifade etmek gerekirse, bir olgu olarak suça neden olan diğer çeşitli toplumsal olguların belirlenmesi, çözüm için atılacak başat bir adım olarak kendini göstermektedir.

Kriminojenik ihtiyaçların belirlenmesi tek başına yeterli değildir. Bununla birlikte, denetimli serbestlik hizmetleri aracılığıyla bireylerin toplumsal bütünleşmelerinin artırılması; denetimli serbestliğin,

* Bireyin suçlu davranışa yönelmesine zemin hazırlayan faktörler.

kurumsal bir yapılanma olarak, kamusal bir güven etrafında kendini tesis etmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda, denetimli serbestlik altındaki bireylerin, aldıkları hizmetlerin kendi gündelik yaşamlarındaki pratik yansımalarını görmeleri hem toplumsal bütünleşmeyi artıracak hem de denetimli serbestliğin kurumsal meşruiyetini güçlendirecektir. Bu noktadan hareketle söz konusu çalışma, aynı zamanda; denetimli serbestlik altındaki bireylerin kendilerini gerçekleştirmek istedikleri alanların neler olduğuna ve denetimli serbestlik kapsamında gerçekleştirilen müdahalelerin, bireylerin yaşamları üzerindeki etkisine odaklanmayı hedeflemektedir. Bununla birlikte, denetimli serbestlik altındaki bireylerin, mevcut yapıya yönelik tutumlarının sınırlı bir perspektifteki değerlendirmesi de çalışmanın projeksiyonu dahilindedir.

Yukarıda da ifade edildiği gibi Türkiye’de denetimli serbestlik uygulamasının on iki senelik gibi kısa bir geçmişi söz konusudur. Kurumsallaşma yolculuğu içerisindeki denetimli serbestlik uygulamasının, gerçekleştirilmesi hedeflenen toplumsal reformların kapsam ve derinliği göz önünde bulundurulduğunda, pratik alanda ortaya çıkacak sorunları gidermeye yönelik bir ihtiyaç duyacağı ileri sürülebilir. Bu bağlamda, söz konusu çalışma, denetimli serbestlik uygulamasından faydalanan bireylerin gözünden söz konusu uygulamaya bakmayı hedeflediğinden, sözü edilen kurumsal ihtiyaçların neler olduğu, uygulamanın işleyişinde nelere önem verilmesi, hedeflenen amaçlara ulaşmada hangi parametrelerin göz önünde bulundurulması gerektiği, denetimli serbestlik hizmetinin birincil grubunu oluşturan denetimli serbestlik altındaki bireylerin ihtiyaç ve beklentilerinin neler olduğu gibi sorulara cevap aranması açısından önem arz etmektedir.

2. YÖNTEM VE KAPSAM

Bu çalışma, denetimli serbestlik uygulaması aşamasındaki hükümlü açısından yeniden sosyalleşme ve toplumsal bütünleşme süreçlerini, genel olarak ihtiyaçlar ve beklentiler açısından analiz etmeyi amaçlamış olup; konulu ile ilgili, Eylül 2014 ile Nisan 2017 tarihleri arasında 2560 kişi ile gerçekleştirilen 114K569 no'lu, TÜBİTAK tarafından desteklenen “Yeniden Sosyalleşme ve Toplumsal Bütünleşme Süreçleri: Denetimli Serbestlik Altındaki Bireyler Örneği” başlıklı projenin konu ile ilgili verilerine dayanmaktadır (Demez vd. 2017). Söz konusu alan araştırmasının verilerine referansla yapılan bu çalışma, denetimli serbestlik altındaki bireylerin, söz konusu uygulamaya yönelik düşünce, değerlendirme ve beklentilerini ortaya çıkartmayı hedeflemektedir. Bu noktaların aydınlatılması, denetimli serbestlik uygulamasının, yanıtlanmayı bekleyen ihtiyaçlara yönelik refleksinin gelişmesi açısından önemli görünmektedir.

Araştırmanın yukarıda sözü edilen hedeflerinin gerçekleştirilmesi için seçilen örneklem, Antalya Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde araştırmanın sürdüğü tarihlerde aktif olarak denetimli serbestlik altında bulunan bireylerden meydana gelmektedir. Türkiye'de uygulamanın yeni olması ve denetimli serbestlik uygulamasına bu çalışmanın temel sorgulama alanını oluşturan yeniden sosyalleşme ve toplumsal bütünleşme bağlamında yaklaşan tartışmaları içeren çalışma sayısının kısıtlı olması nedeniyle alanı tanımak ve betimsel bulgulara ulaşmak amacıyla tam tarama yapılması uygun bulunmuştur. Buradan hareketle araştırma evreni incelendiğinde, söz konusu dönemde yaklaşık dört bin açık dosya bulunmaktaydı. Buradaki açık dosyadan, söz konusu dönemde Antalya Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'ne kayıtlı ve denetimli serbestlik uygulaması devam eden hükümlüler anlaşılmalıdır. Bu anlamda hedeflenen görüşme sayısı ulaşılabilecek en yüksek oranı kapsamaktadır. İstatistiki olarak değerlendirildiğinde; söz konusu hükümlülerin özel koşulları ve görüşmelere katılmama, geçersiz anket gibi durumlar dikkate alındığında 2500 adet üzerinde geçerli anket oranının amaca ulaşmada yeterli olacağı sonucuna ulaşıldı (bu sonuç araştırmacıların temel soruları ve çalışmadan elde edilmesi hedeflenen veriler dikkate alınarak çalışmanın istatistiksel anlamında danışmanlığını yapan uzman ve araştırmacıların tartışması, ortak kararı sonucu ortaya çıkmıştır). Bu anlamda araştırma evreninin temsil

edilebilmesi için 2500 geçerli anket uygun bulunmuş olup; araştırma sonlandırıldığında 2560 geçerli anketin değerlendirilmesi ve analizi, SPSS paket programı yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Kapalı uçlu ve çoktan seçmeli 38 sorudan meydana gelen anket, araştırma ekibi tarafından uygulanmıştır. Araştırma soruları; kategorik bir sınıflandırmayla 6 temel bölüme ayrılmıştır. Bu bağlamda söz konusu bölümler, demografik özellikler; suç geçmişi ve suç tekrarı; yakın çevre, sosyal ilişkiler ve suç davranışı; suç, hükümlülük ve çalışma yaşamı ilişkisi; damga, suç, ceza ve sosyal dışlanma ilişkiselliği; son olarak da hükümlülerin denetimli serbestlikle ilgili düşünceleri etrafında örgütlenmiş temel kategorilerin detaylandırılmış sorularından oluşmaktadır. Çalışmada demografik değişkenler, suç türü, suç tekrarı, denetimli serbestlik altındayken karşılaşılan engeller, sosyal dışlanma, damgalanma ve uygulamanın yürütülmesi açılarından çapraz ilişkiler kurularak analiz edilmiştir. Ancak bu makalede araştırma alanının sınırlı bir bölümüne odaklanılması amaçlanmış, daha kapsamlı veri setinin bir kısmını oluşturan son kategorinin içerdiği; hükümlülerin denetimli serbestliğe ilişkin düşünceleri ile beklentilerini ve kurumsal uygulamalara dair görüşlerine odaklanan sorulardan hareket edilmiştir. Bu anlamda söz konusu değişkenler birbiriyle ilişkilendirilerek analiz edilmekte ve bulgular tartışılmaktadır.

Anketlerin araştırma ekibi tarafından bizzat uygulanmasına, denetimli serbestlik altındaki bireylerin, uygulamaya yönelik düşüncelerini tarafsızca ortaya koyabilmeleri, herhangi hiyerarşik bir baskıyı hissetmemeleri açısından özellikle önem gösterilmiştir. Bununla birlikte, uygulanan anketlerle elde edilen verilerin güvenilirliğine olumlu bir katkı sunacağı düşüncesinden hareketle, anketin uygulandığı bireylerin denetimli serbestlik uygulaması altında belirli bir süre geçirmiş olmalarına dikkat edilmiştir. Türkiye genelinde ve Denetimli serbestlik uygulaması programında suç türleri ve risk gruplarına göre hükümlülerin gruplandırılarak katılmak zorunda oldukları eğitim programları ve grup çalışmaları söz konusudur. Program dahilinde toplam on grup çalışması 14 günde bir gerçekleştirilmektedir. Müdürlükte çalışmaların devam ettiği süreçte düzenli olarak grup çalışmaları devam etmekteydi. Dolayısıyla söz konusu dönemde uygulama altında olan tüm hükümlülere ulaşmada zorluk yaşanmamıştır. Görüşmelere katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır ve hükümlüler bilgilendirildikten sonra kabul edenlerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışmanın odağı

denetimli serbestlik uygulamaları olması nedeniyle anket uygulanacak hükümlülerin değerlendirme yapabilecek düzeyde olması için belirli bir süre denetimli serbestlik uygulamasından faydalanıyor olmasına dikkat edilmiştir. Bu bağlamda, 14 günde bir yapılan 10 grup çalışmasının, 4. Aşamasından (yaklaşık olarak uygulamanın gerçekleştirildiği üçüncü aylarından) itibaren anketler uygulanmaya başlanarak; bireylerin uygulamaya yönelik değerlendirme yapabilmelerine yönelik yeterli deneyim kazanmalarına olanak tanınmıştır.

3. KRİMİNOJENİK İHTİYAÇLAR, SUÇ VE DENETİMLİ SERBESTLİK ÜÇGENİ

Daha önce de ifade edildiği gibi kriminojenik ihtiyaçlar ve suçlu davranışta bulunma arasında güçlü bir ilişki söz konusudur. Bu noktada kriminojenik ihtiyaçların neler olduğunu aydınlatmak, suçlu davranış ve söz konusu davranışın ortaya çıkmasına neden olabilecek faktörler arasındaki ilişkiselliği sağlamak açısından önemli görünmektedir.

Kriminojenik ihtiyaçlar söz konusu olduğunda, genel olarak risk faktörlerine işaret edilmektedir. Ancak, Andrews ve arkadaşlarının da (1990) işaret ettiği gibi, bütün ihtiyaçlar kriminojenik olarak düşünülmemelidir. Bu nedenle kriminojenik ihtiyaçlar, müdahale edildiğinde suç tekrarının azalması üzerinde güçlü bir etkiye sahip olan faktörler olarak düşünülebilir (Andrews vd., 1990; Bourgon & Guitterez, 2013). Diğer bir ifadeyle, bir risk faktörü değiştiğinde, suç tekrarında da bir değişim gözlemleniyorsa, söz konusu faktör, kriminojenik bir ihtiyaç olarak değerlendirilebilir.

Andrews ve Bonta (2010: 58 – 60), kriminojenik ihtiyaçları, “Temel Sekiz (Central Eight)” olarak kavramsallaştırdıkları, antisosyal davranış geçmişini, antisosyal kişilik örüntülerini, antisosyal bilişi, antisosyal çevreyi, aile/evlilik koşullarını, iş/egitim durumunu, boş zaman ve madde kullanımını içeren sekiz ana kategoride özetlemektedirler. Bu bağlamda, antisosyal davranış geçmişi, daha önce işlenen suçlara; antisosyal kişilik örüntüleri, tepkisel, haz odaklı, sürekli agresiflik, öfke problemleri gibi davranışsal örüntülere; antisosyal biliş, suç eylemine meşru bir zemin yaratmak için harekete geçirilen tutum, inanç ve rasyonelleştirme süreçlerine; antisosyal çevre ise suç yanlısı diğerleriyle olan toplumsal ilişkilere işaret etmektedir. Bu dört faktöre ek olarak Andrews ve Bonta (2010) yukarıda da ifade edildiği

gibi, aile koşullarının önemine, istihdam ve okullaşma süreçlerine, boş zaman/eğlence etkinliklerine ve belirli keyif verici maddelere yönelik bağımlılığa dikkat çekmektedir.

Kriminojenik ihtiyaçlar nedeniyle suçlu davranışa yönelmiş birey, destek programlarıyla birlikte, zaman içerisinde olumlu yönde değişebilmekte ve bu değişim de yeniden suça yönelmeyi önleyebilmektedir (Wooditch vd., 2014). Söz konusu ihtiyaçlar, bireysel düzlemde oldukça çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Daha önce de ifade edildiği gibi, ekonomik sorunlar, aile ve/veya arkadaş çevresi, madde kullanımı gibi faktörler, kriminojenik ihtiyaçlar arasında sıralanabilir. Bununla birlikte, suçlu davranıştan sakınma konusunda, yapısal (toplumsal) kriminojenik ihtiyaçların yanında, bireysel motivasyon da önemli bir faktördür. Ancak; söz konusu bu iki faktörü birbirinden ayırmak zor görünmektedir. Başka bir ifadeyle, daha geniş toplumsal ortamın, suçlu davranıştan sakınmaya yönelik bireysel motivasyonu destekleyici nitelikte olması kritik bir öneme sahiptir. Bununla birlikte birey de destekleyici toplumsal fırsatlara yanıt verme konusunda istekli olmalıdır (Healy & O'Donnell, 2008). Kriminojenik ihtiyaçlara yönelik müdahale ve bireyin yeniden suça yönelmesini önlemeye yönelik atılan adımlar daha önce de ifade edildiği gibi bireyselleştirilmiş ve iyi yapılandırılmış olmalıdır. Örneğin; anti sosyal davranışların yerine (örn. Çalmak, yalan söylemek vb.) toplum yanlısı vasıflar geliştirilmeye çalışılırken, salt konuşma ve anlatım odaklı bir programdan ziyade davranışların prova edildiği, kişinin aktif olarak katıldığı davranışsal programların tasarlanması daha etkili bir sonuç verecektir. Konuşma, alkol ve uyuşturucu eğitimi, kitap okuma terapileri, çeşitli konularda ders veya seminerler gibi davranışsal olmayan müdahalelerin, suç tekrarı üzerindeki uzun vadeli etkisi oldukça düşük görünmektedir (Latessa & Lowenkamp, 2006). Bununla birlikte bireysel düzlemdeki kriminojenik ihtiyaçlarla toplum güvenliği arasında da yakın bir ilişkinin olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda, toplum güvenliğine yönelik düşüncede bir paradigma değişikliğine ihtiyaç vardır. Toplumsal güvenliğin sağlanmasının yolunun, toplumun genelinin suç işlemiş kişilerden korunmasından geçtiği düşüncesinden ziyade; suç işlemiş neredeyse herkesin, sonuç olarak toplumsal düzene döneceği ve onun bir parçası olacağına farkına varılması gerekmektedir (Still, vd., 2016). Burada söz konusu olan, bireyi salt suç işlemiş kişi olarak değil, toplumun üyesi olarak kavramsallaştırmaya yönelik bir gerekliliktir.

Böylesi bir kavramsallaştırma, birey ve toplumsal güvenliği bir bütün olarak kavramaktadır. Dolayısıyla da bireyin kriminojenik ihtiyaçlarına verilen yanıt, aslında toplumsal güvenliğine yapılan bir katkı anlamına gelmektedir.

Denetimli serbestlik uygulamasına, denetimli serbestlikten faydalanan bireyler gözünden bakmayı amaç edinen söz konusu çalışma için bireylerin kriminojenik ihtiyaçlarının belirlenmesi kritik derecede önemlidir. Zira bireylerin, denetimli serbestlik uygulamasına ilişkin değerlendirmeleri, büyük oranda söz konusu bu ihtiyaçlarla bağlantılı bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

Tablo 1. Kriminojenik İhtiyaçlar

	N	%
a. Maddi sıkıntılar	516	22.0
b. Şiddet, dayak, istismar	67	2.9
c. Namus davası	64	2.7
d. Madde bağımlılığı	387	16.5
e. Aile, arkadaş çevresi	983	41.9
f. Diğer	635	27.1

Tablo 1’de görüldüğü gibi; kriminojenik ihtiyaçlar konusunda bireyler, birincil olarak aile ve arkadaş çevresine işaret etmektedirler. Bunu, maddi sıkıntılar ve madde bağımlılığı takip etmektedir. Yapılan araştırmalar (Simons & Robertson, 1989; Wright & Cullen, 2004; Wooditch, vd., 2014; Latessa & Lowenkamp, 2006; Kirkwood ve McNeill, 2015; Silver, 1994a; Peace, 2001; Healy & O’Donnell, 2008) aile ilişkileri ve arkadaş çevresinin, suçlu davranışla yakından ilintili olduğunu ortaya koymaktadır. Simons ve Robertson (1989), aile ilişkileri ve sapkın akran çevresiyle ilişki içerisinde olmanın birbirini destekleyen iki süreç olduğunun altını çizerek; ailelerinden yeterli duygusal desteği bulamayan, aileleri tarafından reddedilen, aileleri içerisinde alkol ya da şiddet problemi bulunan gençlerin, hem sapkın bir

arkadaş çevresine dâhil olmaları hem de madde kullanmaları olasılıklarının oldukça yüksek olduğunu bulgulamaktadırlar. Healy ve O'Donnell (2008) da suçlu davranıştan sakınılması bağlamında aile, istihdam, barınma ve madde bağımlılığı tedavisinin bireyler için önemine dikkat çekerek; denetimli serbestlik hizmetlerinin, suça karışmış bireylerin sosyal sermayelerini geliştirmeye yönelmelerinin değerli ve faydalı bir çaba olacağını ifade etmektedirler.

Tablo a (Bkz. Ekler) incelendiğinde, aile ve arkadaş çevresine, kriminojenik bir ihtiyaç olarak işaret eden bireylerin büyük bir çoğunluğunu, 25 yaş altı, 26 – 30 ve ve 31 – 35 yaş arası bireyler oluşturduğu görülmektedir. Buna göre; 25 yaş ve altı bireylerin 55.7%'si, 26 – 30 yaş aralığındaki bireylerin 45.3%'ü ve 31 – 35 yaş aralığındaki bireylerin ise 40.8%'i, aile ve arkadaş çevresini suça yönelten bir faktör olarak öne sürmektedir. Söz konusu bu oranlar, yaşın artışıyla birlikte, %30'lara gerilemektedir (Bkz. Tablo a). Buradan hareketle, Wooditch ve arkadaşlarının da (2014) işaret ettiği gibi, etkili bir denetimli serbestlik uygulamasının yaş, çeşitli kriminojenik ihtiyaçlar ve suç türü gibi değişkenler göz önünde bulundurularak oluşturulması gerektiği ileri sürülebilir. Nitelikli bir denetimli serbestlik hizmeti süreci dolayısıyla bireyin rehabilitasyonun sağlanması açısından bu nokta özellikle önemlidir. Yukarıda da ifade edildiği gibi yaş ve suçun niteliği gibi faktörlerin gözetilmemesi, bireyin toplumsal bütünleşmesine katkı sağlamaktan ziyade, ona ket vurulmasına yol açabilecek potansiyele sahip olabilmektedir. Araştırma kapsamında yapılan odak grup görüşmelerine katılan denetimli serbestlik altındaki bir kişinin ifadeleri, bu durum için örnek teşkil eder niteliktedir: “Alkollü araba kullanıp ölüme sebebiyet verdiğim için denetimli serbestlik aldım. Beni madde bağımlılığı grubuna koydular... *Oturduğum yerin* eşrafı bana eroınman diyor şimdi...”

Diğer bir dikkat çeken nokta, aile ve arkadaş çevresi örneğinde olduğu gibi, yaş ve suça yönelten nedenler arasındaki ilişki kurulduğunda ortaya çıkmaktadır. Bu ilişki, özellikle önemlidir. Zira, denetimli serbestlik kapsamında yer alan uygulamaların standart bir yapıdan uzaklaşması ve mümkün olabildiğince bireyselleşmesi gerektiği konusunda faydalı bir veri sunmaktadır.

Tablo 2. Kendilerini Geliştirmek İstedikleri Alanlar

	N	%
a. İş yaşamında	1536	71.0
b. Sanatta	301	13.9
c. Aile ilişkilerimde	943	43.6
d. Arkadaşlık ilişkilerimde	509	23.5
e. Sporda	681	31.5
f. Diğer	177	8.2

Denetimli serbestlik altındaki bireylerin kendilerini geliştirmek istedikleri alanlara bakıldığında; iş yaşamına dahil olma ve iş yaşamına uyum sağlama ile ilgili beklentinin yüksek oranda çıktığı söylenebilir. Yine aile ilişkileri ve arkadaşlık ilişkilerini iyileştirme, sportif faaliyetlere katılım istekleri aynı zamanda toplumsal bütünleşme anlamında istekli olduklarını ortaya koymakla birlikte; suç önlemeye yönelik atılacak adımlarda söz konusu alanların önemini de ortaya koymaktadır. Simons ve Robertson'un (1989) da işaret ettiği gibi; suçlu bireye yönelik rehabilitasyon programları, zayıf kalmış sosyal beceriler üzerine odaklanmalıdır. Zira kendilerini geliştirmek istedikleri ve dolayısıyla zayıf, eksik ya da problemlili görünen söz konusu bu alanlar, aynı zamanda bireyi suçlu davranışa yönlendiren faktörler olarak rol oynamaktadırlar. Bu bağlamda, Wright ve Cullen (2004), evlilik ve iş yaşamına katılım gibi süreçler aracılığıyla kurulan toplumsal bağların, kişi ve toplum arasında karşılıklı bir bağımlılık yaratarak enformel bir sosyal kontrol görevi gördüğüne ve sapkın davranışı önlediğine dikkat çekmektedir.

Katılımcıların denetimli serbestlik uygulamalarından beklentilerine bakıldığında, iş piyasasına dâhil olma süreçlerine ve kişisel yetersizliklerini iyileştirmede katkıda bulunacak hizmetlere odaklanılması gerekliliği kendini dayatmaktadır. Kendilerini geliştirmek istedikleri alanlara bakıldığında da benzer şekilde, iş yaşamında kendini geliştirme istencinin en temel ihtiyaç olarak belirginleştiği görülür. İş

yaşamına ek olarak, aile ve arkadaşlık ilişkilerine yapılan vurgu; söz konusu bu üç noktanın, toplumsal bütünleşme açısından birbiriyle oldukça yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, iş sahibi olma, toplum yanlısı (prosocial) iş arkadaşlıkları geliştirmeyi de beraberinde getirecektir. İş koşulları içerisinde kurulan bu ilişkiler, kazanılan görece yeni bir toplumsal sermaye, kişinin daha önce geliştirmiş olduğu, onu suçlu davranışa yönlendirme potansiyeline sahip arkadaşlık ilişkilerini gevşetebilir. Dolayısıyla, iş sahibi olma, bireyin yeniden suç işleme olasılığını azaltarak, bireyin suçlu davranıştan uzak durması sürecine katkı sağlayan bir potansiyele sahiptir (Wright & Cullen, 2004). Buradan hareketle istihdam koşullarına ve ilişkilerine içerilmenin, toplumsal bütünleşmenin en temel yapısal unsurlarından birisi olduğu ileri sürülebilir. Yaşamı sürekli kılabilecek yeterli gelire sahip olma, bireyin toplumsal yaşama katılımını besleyen, kişinin yeterlilik duygularını hem bilişsel hem de duygusal olarak geliştiren fırsatlara erişmesini ifade etmektedir.

Tablo 3. Denetimli Serbestlik Kapsamında Talep Edilen Hizmetler

	N	%
a. İş bulma	1105	48.2
b. Mesleki kurs	503	21.9
c. Ev bulma	163	7.1
d. Sağlık hizmetleri	402	17.5
e. Psikolojik destek	1085	47.3

Kriminojenik ihtiyaçları, denetimli serbestlik hizmetinden beklentileri ve dolayısıyla denetimli serbestliğin kendisini yapılandırma sürecinde yanıt vermesi gereken noktaları aydınlatan bir diğer araştırma verisi de denetimli serbestlik altındaki bireylerin, almayı talep ettikleri hizmetlerle ilgilidir. Söz konusu veri, daha önce söz edilen ihtiyaçların tutarlılık ve süreklilik arz ettiğini ortaya koyması açısından önemli görünmektedir.

Araştırma kapsamında bulunan denetimli serbestlik altındaki bireylerin %48,2'sinin iş bulma seçeneğini işaretlemiş olması, bir kez daha iş edinmeye yönelik ihtiyacın, söz konusu bireyler açısından hem toplumsal bütünleşmeyle ilintili öne çıkan birincil bir sorun hem de denetimli serbestliğin üzerine odaklanması gereken bir konu olduğunu gözler önüne sermektedir. İkinci en büyük beklenti %47,3 ile psikolojik destek beklentisidir. Mahkûmiyette psikolojik sorunlar ve bu alandaki destek ihtiyacı bu soruya verilen cevaplarla bir kez daha vurgulanmıştır.

Yüksek orandaki diğer bir beklenti ise %21,9 oranıyla mesleki kurs ve yönlendirme ihtiyacıdır. Temel olarak, mesleki kursların, denetimli serbestlik hizmetleri içinde bulunmasına yönelik istek, yine istihdam alanına işaret eden bir beklentiyi içermektedir. Alana ilişkin literatürün de belirttiği gibi; finans, istihdam ve barınma gibi sorunlara yönelik pratik yardımlara erişimin sağlanması, denetimli serbestlikten faydalanan bireylerin, söz konusu uygulamaya ilişkin deneyimlerini olumlu yönde etkilemekte ve dolayısıyla toplumsal bütünleşmeyi destekleyici bir işlev görmektedir (Decarpes & Durnescu, 2014; Healy & O'Donnell, 2008).

Denetimli serbestlik hizmeti kapsamında, suç tekrarını önlemeye yönelik planlanan programların kriminojenik ihtiyaçları merkeze alması kadar; bu ihtiyaçların ne kadarına yanıt verdiği de önemli görünmektedir. Örneğin, yeterli sayıda kriminojenik ihtiyaca yanıt veren programların suç tekrarını önlemeye yönelik etkisi yüksekken; yeterli sayıdaki ihtiyaçlara yanıt veremeyen programlar başarısızlıkla sonuçlanabilmektedir (Latessa & Lowenkamp, 2006). Bununla birlikte, kimin, ne derecede, neye ihtiyacı olduğu da hem kaynakların etkili kullanımı hem de yeninden suça yönelmenin önlenmesinde ve toplumsal güvenliğin sağlanmasında önemlidir (Still vd., 2016).

4. İÇERİDEN BİR GÖZ: DENETİMLİ SERBESTLİK UYGULAMASINA İLİŞKİN DÜŞÜNCELER

Yukarıda ifade edilenlerle bağlantılı bir biçimde, denetimli serbestlik altındaki bireylerin söz konusu hizmete ilişkin olarak ortaya çıkan değerlendirmeleri, suç davranışının önlenmesi bağlamında denetimli serbestliğin üzerine odaklanması gereken konulara ışık tutması açısından önemlidir.

Denetimli serbestlik hizmetlerinin, bireylerin yaşamları üzerinde etkili olup olmadığı sorulduğunda ortaya çıkan sonuçlar, toplumsal yeniden bütünleşme konusunda göz önünde bulundurulması gereken noktaları bir kez daha aydınlatmaktadır. Tablo 4'te gözlenebildiği gibi; denetimli serbestlik altındaki bireylerin, genel olarak; toplumsal bağların güçlenmesi, toplumsal yaşama uyumun sağlanması, kendine güvenin artışı ve sosyal haklar konusunda bilinç kazanma alanlarında, denetimli serbestlik uygulamalarının olumlu etkilerini gündelik yaşamlarında deneyimledikleri ileri sürülebilir. Ancak bunların hangi dolaylımlarla sağlandığı, başka bir ifadeyle, toplumsal uyumun artışının ya da toplumsal bağların güçlenmesinin hangi faktörlere bağlı olarak geliştiği çok açık değildir.

Tablo 4. Denetimli Serbestliğin Etki Değerlendirmesi

	Etkili		Etkili Değil	
	N	%	N	%
a. Toplumsal bağlarımı güçlendirmede denetimli serbestlik hizmeti	1378	69.0	619	31.0
b. Sosyal yaşama uyum konusunda denetimli serbestlik	1233	66.9	609	33.1
c. Kendime güvenimin artmasında denetimli serbestlik	1080	59.0	749	41.0
d. Denetimli serbestlik zarar gören ilişkilerimi (aile, evlilik, arkadaşlık, yakın çevre vb.) yeniden kurmamda	978	54.7	810	45.3
e. Denetimli serbestlik hizmeti hükümlü olarak sosyal haklarım konusunda bilinç kazanmamda	1230	69.3	544	30.7
f. Denetimli serbestlik hizmeti sağlık sorunları ve tedaviye erişim konusunda	846	49.2	873	50.8
g. Denetimli serbestlik iş bulma konusunda	467	27.7	1217	72.3
h. Denetimli serbestlik çerçevesinde sunulan hizmetler iş yaşamında	670	39.7	1016	60.3

Bununla birlikte, denetimli serbestlik altındaki bireylerin sıklıkla işaret ettikleri iş yaşamı ve istihdama ilgili alanlarda, denetimli serbestliğin etkili olmadığı ileri sürülebilir. Denetimli serbestlik, doğrudan istihdama yönelik bir görev etrafında örgütlenmemiş olsa da bu konudaki araştırma bulguları, istihdama yönelik çalışmaların denetimli serbestlik hizmetlerinin gündemine dahil edilmesini dayatmaktadır. Buna ek olarak, sağlık ve tedaviye erişim konusundaki sonuç da denetimli serbestliğin etki alanını tartışmalı duruma getirmektedir. Bu nokta, birçok yönden önemlidir ve diğer alanlarla da ilişki içindedir. Zira, istihdam piyasasında var olamama, sosyal güvencesizliği beraberinde getirmekte ve sağlık hizmetlerine erişimi sekteye uğratan bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Shapland ve arkadaşlarının da (2012) işaret ettikleri gibi denetimli serbestlik altındaki bireylerin rehabilitasyonlarının, toplumla yeniden bütünleşmelerinin ve toplumsal içerilmelerinin sağlanmasıyla, öncelikli bir alan ya da hedef olarak kamu güvenliğinin korunması birlikte ilerlemektedir. Dolayısıyla denetimli serbestlik altındaki bireylerin hali hazırda deneyimledikleri dezavantajlı toplumsal konumlarının devamlılığı, bireyin toplumsal bütünleşme ve rehabilitasyon sürecini olumsuz yönde etkilemekle birlikte, denetimli serbestliğin kurumsal işlevini de uzun vadede sorgulanabilir kılacaktır.

Tablo 5. Denetimli Serbestlik Yükümlülüklerine Yönelik Düşünceler

	N	%
a. Gereksiz buluyorum	278	11.5
b. Mecbur olduğum için geliyorum	791	32.9
c. Bana bir faydası yok	284	11.8
d. Daha çok olmasını isterdim	111	4.6
e. Faydalı olduğunu düşünüyorum	1333	55.4
f. Yeni insan tanımama yardımcı oluyor	150	6.2

Tablo 5'ten görülebildiği gibi; araştırmaya katılan denetimli serbestlik altındaki bireylerin yarısı denetimli serbestlik kapsamından kendilerine verilen yükümlülüklerin, faydalı olduğunu ileri sürmüştür.

Bununla birlikte, yükümlülüklerin hedefine ulaşmadığı sonucunun çıkarılabileceği diğer oranlara baktığımızda; %33'ü mecbur olduğu için geldiğini ifade etmekte; %12'si de bir faydasının bulunmadığını düşünmekte; %11'i gereksiz bulmaktadır. Bunların kümülatif değerlendirmesi yapıldığında, araştırmaya dahil olan bireylerin %56'sı için denetimli serbestlik yükümlülüklerinin hedefine ulaşmadığı ileri sürülebilir. Bu bağlamda, denetimli serbestlik altındaki bireylerin yaklaşık olarak yarısı için söz konusu hizmet kapsamındaki programların pozitif bir çıktısı söz konusuyken; diğer yarısı için bunun söz konusu olmadığı görülmektedir.

Tablo 6. Denetimli Serbestlik Yükümlülüklerinin Adil Olup Olmadığına Yönelik Düşünceler

	N	%
a. Evet. İşlediğim suça göre yükümlülüklerin adil olduğunu düşünüyorum.	1289	54.0
b. Hayır. İşlediğim suça göre verilen yükümlülükler çok ağır.	1099	46.0

Bununla birlikte; katılımcıların yaklaşık olarak eşit biçimde dağılım gösterdiği diğer bir nokta da suç unsuru barındıran eylemlerine karşılık, kendilerine bir yaptırım biçimi olarak verilen denetimli serbestlik yükümlülüklerinin adil olup olmadığına yönelik düşünceleridir. Buna göre, denetimli serbestlik altındaki bireylerin %54'ü, kendilerine dayatılan yükümlülükler ve suçları arasında adil bir ilişki bulunduğunu düşünürken; %46'lık kesim de suç ve yükümlülük arasındaki ilişkinin asimetrik olduğunu beyan etmektedir.

Etkili bir müdahale programının ve/veya daha özel olarak denetimli serbestliğin en önemli bileşenlerinden biri, bireyin içinde bulunduğu programın yoğunluğunun, yine bireyin ait olduğu risk grubuyla olan uyumluluğudur. Aksi takdirde, suç tekrarı önlemeye yönelik girişimler sonuçsuz kalabileceği gibi; bireyin yeniden suç işleme ihtimalini artırabilmesi bile söz konusu olabilmektedir (Latessa & Lowenkamp, 2006). Dolayısıyla, kritik seviyede önemli iki basamak ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki, bireyin yerleştirileceği risk grubunun (suç tekrarı olasılığı) sağlıklı bir araçla

belirlenmesi ve ikinci olarak da çıkan sonuçlara göre bireylerin dâhil edildiği programların uygun bir biçimde yapılandırılmış olmasıdır.

Tablo 7. Kurumsal Kişilerarası İlişkiler ve Beklentiler

	N	%
a. Daha fazla güler yüz göstermelerini isterim	441	21.6
b. Beni daha fazla dinlemelerini isterim	209	10.2
c. Daha fazla zaman ayırmalarını isterim	166	8.1
d. Kendimi daha değerli hissettirmelerini isterim	362	17.7
e. Küçük düşürücü davranışlardan kaçınılmasını isterim	425	20.8
f. Diğer	826	40.5

Denetimli serbestlik uygulamasının pozitif bir çıktıya sahip olması ve bireylerin toplumsal yeniden bütünleşme süreçlerine katkıda bulunarak suçlu davranışın ortaya çıkmasını önleme amacına ulaşabilmesi söz konusu olduğunda, verilen programların yanında, denetimli serbestlik altındaki bireylerin kurumsal deneyimleri de önem kazanmaktadır. Yapılan çalışmalar, denetimli serbestlik hizmetlerinin birincil grubunu oluşturan suçlu bireylerin, söz konusu hizmetlere ilişkin değerlendirmelerinin önemine dikkat çekerek; hizmet sağlayıcılarla kurulan ilişkinin doğasının hem meşruiyet hem de olumlu sonuçlar alınması açısından önemini altını çizmektedirler (Robinson vd., 2017). Çalışanlarla kurulan ilişki, çalışanların denetimli serbestlik altındaki bireylerle kurduğu ilişki, etkileşimin niteliği ve bunların birey üzerinde bıraktığı etki ve izlenimler, bu kurumsal deneyimi meydana getiren unsurlar olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda; denetimli serbestlik altındaki bireylerin, %22'si daha fazla pozitif iletişim beklentisini, %21'i küçük düşürücü davranışlardan kaçınılması gerekliliğine, %18'i değerli olduğunun hissettirilmesi ihtiyacına işaret ettiği görülmektedir. Yürütülen odak grup görüşmelerinden bir görüşmecinin ifadeleri, denetimli serbestlik altındaki bireylerle kurulan ilişkinin kırılma yapısına ve bu ilişkinin hem bireyin kuruma olan güvenini tesis etme

hem de söz konusu birey üzerinde yaratılmak istenen pozitif etki konusunda ne kadar büyük bir öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır: “*Kendimi değerli hissetmek istiyorum... Mesela, burada geliyorlar grup çalışmasına, üzerimizden kapıyı kilitliyorlar. Geç gelen girmesin diyeymiş ama ben ne bileyim onun öyle olduğunu. Benim zaten üzerime kapı kilitlemişler (hapishaneye işaret ederek) burada da bunu yapınca psikolojimi bozuyor.*”

Yukarıda söz edilen değerlendirmeler, denetimli serbestlik altındaki bireylerin, söz konusu uygulamaya yönelik beklenti ve değerlendirmelerini içermektedir. Denetimli serbestlik altındaki bireyler her ne kadar bu uygulamanın birincil grubunu oluştursa da Shapland ve arkadaşlarının da (2012) dikkat çektiği gibi; denetimli serbestliğin etkililiğini ve amaçlar – sonuçlar arasındaki ilişkinin boyutunu ölçmek için hem denetimli serbestlik altındaki bireylerin hem de denetimli serbestlik çalışanlarının düşünceleri tek başına, adil ve objektif bir veri sağlamak konusunda yetersiz kalabilmektedir. Bu bağlamda; Shapland ve arkadaşları (2012), denetimli serbestlik programlarına uyumluluk ve/veya yeniden suç işleme gibi alanlara ait bilgilerin, yine de tam olmasa da daha güvenilir, öznellikten uzak ve âdil bir değerlendirmeye olanak tanyacağını belirtmektedirler. Buradan hareketle, araştırma kapsamındaki örneklemden elde edilen verilerden hareketle, suç tekrarına ilişkin bir sonuç ortaya koyabilmek, denetimli serbestliğe yönelik bir değerlendirme yapılabilmesi açısından önemli görünmektedir. Tablo b (Bkz. Ekler) incelendiğinde, 2193 kişinin %36,4’ünün daha önce de denetimli serbestlikten faydalanmış olduğu görülmektedir. Bu noktada, hangi suçların özel olarak tekrarlandığı önemli olmakla beraber; bu tartışma, makalenin amacının dışındadır. Ancak, yeniden suça yönelmiş olanların oranının dikkat çekici seviyede yüksek olması, denetimli serbestliğin amaçlar – hedefler ilişkisinin dikkatli bir biçimde değerlendirilmesi gerektiği anlamını taşımaktadır. Suça yönelmenin tekrarlanması, denetimli serbestlik uygulamasının amaçları dahilinde tanımlanmış olan; suça yönelen bireyin, toplumla yeniden bütünleşmesinin önünde engel teşkil eden ihtiyaçlarının karşılanması konusunda problemlerin bulunduğuna yönelik, yegâne olmasa da bir göstergedir.

5. SONUÇ

Bu çalışmada, denetimli serbestlik uygulamasından teorik olarak beklenen toplumsal ve bireysel faydanın, pratikte ne derece sağlanabildiği, biraz da bu uygulamaya maruz kalan bireylerin değerlendirilmeleriyle analiz edilmiştir. Genel olarak ifade etmek gerekirse, denetimli serbestlik uygulamasından memnuniyet söz konusudur. Ancak birçok hükümlü, bu uygulamayı af olarak değerlendirmekte ve denetimli serbestlik programı dahilindeki uygulamaları, “dışarıda olmak” için katlanılacak birtakım yükümlülükler olarak değerlendirmektedir. Oysa denetimli serbestliğin varoluş nedeni, suça yönelen bireyin topluma verdiği zararın farkına varmasını ve telafi etmesini sağlamaktır. Bu süreçte, kişinin zarar gören toplumsal yapı ile sosyal bağlarını güçlendirmesi ve onunla bütünleşmesine yönelik çalışmalar beklenmektedir. Bu çalışmaların, söz konusu amaçlara yönelik hedefler etrafında örgütlenebilmesi, suçlu davranış ve birey arasındaki nedensel yaklaşmayı sağlayan faktörlerin belirlenmesini gerektirmektedir.

Toplumsal yeniden bütünleşmeye ve suçun önlenmesine vurguda bulunan denetimli serbestliğin, ondan faydalanan bireyler için ne anlam taşıdığı da uzun vadede etkili bir denetimli serbestlik için önem arz etmektedir. Bu çerçevede, denetimli serbestlik altındaki bireylerin talepleri, beklentileri, gelecek hayalleri ekseninde kendilerini değerlendirmeleri, hangi alanda yetersiz gördükleri ve hangi anlamda kendilerine yatırım/eğitim yapılması gerektiği ile ilgili yanıtlarından hareketle bazı soruların tanımlarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Yeniden vurgulamak gerekirse, en önemli beklenti, iş ve iş bulma konusunda eğitim, yönlendirme ve kurumsal bağlantılar sağlama yönündedir. Diğer önemli bir beklenti psikolojik destektir. Profesyonel psikolojik destek talebi özellikle vurgulanmaktadır. Sanat ve özellikle spora yönelik talep ve beklentiler de önemli oranda dile getirilmekte; bu da suçlu davranıştan sakınma bağlamında boş zaman faaliyetlerinin ve bireyin gündelik yaşamının örgütlenme biçimlerinin önemini ortaya koymaktadır. Bütün bu faktörler, suçlu davranışın ortaya çıkmasına zemin hazırlayabildiği gibi; suç tekrarı için de önemli bir neden olarak görülebilir. Bununla birlikte, denetimli serbestlik kapsamında verilen yükümlülüklerin adil dağılımı da önemli bir noktadır. Bu, denetimli serbestliğin kurumsal

güvenirliliğini artırırken; bireylerin yaşamlarında gerçekleştirilmesi hedeflenen pozitif dönüşümlere de ivme kazandıracaktır.

Özetle ifade edilirse; söz konusu hizmetlerin faydalı olduğunu ortaya koyan verilerin yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte hizmetlerin, bireyin öz güven ve öz saygıyı besleyici, bireysel değer duygusunu yükseltici bir içeriğe sahip olmasını bekleyenlerin oranlarının yüksek olduğu sonucu da elde edilmiştir. Denetimli serbestliğin amacı, toplumsal olarak statü kaybı yaşayan suçlu bireyin sosyal haklar anlamında eski durumunun yeniden tesis edilmesidir. Bu bağlamda, bireylerin dışlanması ve değersizleştirilmesinin tersine; toplumsal üyeliklerinin yeniden kurulması önemlidir (McWilliams & Pease, 1990). Bu nedenle, aktif bir denetimli serbestlik süreci içerisinde bireylerle kurulan iletişimin doğası ve niteliği önem kazanmaktadır. Eksiklerine rağmen, denetimli serbestlik uygulamasının bireylere toplumla yüzleşme, farkındalık yaratma ve kendi yaşamlarını yeniden kurgulama şansı tanıdığı için hem birey hem de toplum yararına olan bir cezalandırma pratiği olduğu söylenebilir.

EKLER

Tablo 1. Kriminojenik ihtiyaç olarak aile ve arkadaş çevresinin yaşa göre dağılımı

		Yaş					Toplam
		25 yaş ve al	26-30	31-35	36-40	41 ve üstü	
Aile,arkadaşHAYIR çevresi	Count	236	185	154	150	271	996
	% within aile,arkadas cevresi	23.7%	18.6%	15.5%	15.1%	27.2%	100.0%
	% within yas	44.3%	54.7%	59.2%	63.8%	69.7%	56.8%
EVET	Count	297	153	106	85	118	759
	% within aile,arkadas cevresi	39.1%	20.2%	14.0%	11.2%	15.5%	100.0%
	% within yas	55.7%	45.3%	40.8%	36.2%	30.3%	43.2%
Toplam	Count	533	338	260	235	389	1755
	% within aile,arkadas cevresi	30.4%	19.3%	14.8%	13.4%	22.2%	100.0%
	% within yas	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Tablo 2. Daha önce suç işleme ve aynı zamanda denetimli serbestlikten de faydalanmış olma oranları (suç tekrarı)

		Daha önce suç işlediniz mi?		Toplam		
		Evet	Hayır			
Daha önce denetimli serbestlik hizmetinden faydalandınız mı?	EVET	Count	324	109	433	
		% within daha önce den.ser.hiz. faydalandınız mı?	74.8%	25.2%	100.0%	
		% within daha önce suç islediniz mi?	36.4%	8.4%	19.7%	
		% of Total	14.8%	5.0%	19.7%	
		HAYIR	Count	565	1195	1760
		% within daha önce den.ser.hiz. faydalandınız mı?	32.1%	67.9%	100.0%	
		% within daha önce suç islediniz mi?	63.6%	91.6%	80.3%	
		% of Total	25.8%	54.5%	80.3%	
	Total		Count	889	1304	2193
		% within daha önce den.ser.hiz. faydalandınız mı?	40.5%	59.5%	100.0%	
		% within daha önce suç islediniz mi?	100.0%	100.0%	100.0%	
		% of Total	40.5%	59.5%	100.0%	

Chi-Square Tests

	Value	Df	Asymptotic Significance (2- sided)	Exact Sig. (2- sided)	Exact Sig. (1- sided)
Pearson Chi-Square	263.157 ^a	1	.000		
Continuity Correction ^b	261.387	1	.000		
Likelihood Ratio	263.225	1	.000		
Fisher's Exact Test				.000	.000
Linear-by-Linear Association	263.037	1	.000		
N of Valid Cases	2193				

SUMMARY

Probation is a practice of sanction that has emerged with the aim both of facilitating the social reintegration of those who offend through rehabilitation and, basically, preventing crime. To prevent crime and ensure social integration are associated with the social factors leading to criminal behaviour. Thus, the needs and expectations of people under probation are crucial in terms of aims through which probation identify itself. This study seeks to illuminate the multi-dimensional relations between probation and criminogenic needs, institutional expectations, and probation services assessments of people under probation with reference to the data from the study carried out in Antalya Probation Department with 2560 people under probation between September 2014 and September 2016.

What probation means for the people who benefit from it is a significant point for an efficient process of probation whose emphasis is on social reintegration and crime prevention. In this context, some points concerning efficient probation are sought to be clarified with reference to answers given by probationers about their requests, expectations, self-evaluations around future plans, areas in that they feel inadequate and they would like to be educated. From this point, most crucial expectation is about training, orientation and providing institutional links related to occupation and finding a job. It can be stated that another prominent expectation is related to professional psychological support. In addition, the nature of the relationship probationers constitutes with probation as an institution seems also to be a significant factor that has an influence on whether probation will have a positive effect or not. For, it is significant for an efficient probation service to reconstitute of social membership of offenders.

KAYNAKÇA

- Andrews, D. A., Bonta, J. ve Hoge, R. D. (1990). Classification for Effective Rehabilitation: Rediscovering Psychology. *Criminal Justice and Behavior*, 17(1), 19 - 52.
- Andrews, D. A., Bonta, J. (2010). *The Psychology of Criminal Conduct*. LexisNexis, Anderson Publishing, New Providence, NJ.
- Bourgon, G., Guterrez, L. (2013). The Importance of Building Good Relationships in Community Corrections: Evidence, Theory, and Practice of the Therapeutic Alliance. P. Ugwudike & P. Raynor (Eds.) içinde (s. 256 – 279). *What Works in Offender Compliance: International Perspectives and Evidence - Based Practice*. London: Palgrave Macmillan.
- Demez, G., Kart, E., Timurturkan, M., Ertan, C., Cankurtaran, S. ve Aktin, S. (2017). *Denetimli Serbestlikte Yeniden Sosyalleşme*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Demirbaş, T. (2016). Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak Hapis Cezasının İnfazı (Cegtik M.105a). Deniz Özyörük (Ed.). *Türkiye’de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (s. 27-31). Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Ankara: Atalay Matbası.
- Decarpes, P. ve Durnescu, I. (2014). Probation and Community Sanctions. G. Bruinsma; D. Weisburd (Ed.), *Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice* içinde (s. 3957 – 3963). New York: Springer Rereference.
- Healy, D., O’Donnell, I. (2008). Calling Time on Crime: Motivation, Generativity and Agency in Irish Probationers. *The Journal of Community and Crime Justice*, 55(1), 25 – 38. doi: <https://doi.org/10.1177/0264550507085676>.
- Kirkwood, S., McNeill, F. (2015). Integration and Reintegration: Comparing Pathways to Citizenship through Asylum and Criminal Justice. *Criminology & Criminal Justice (CCJ)*, 15(5), 511– 526. doi: <http://dx.doi.org/10.1177/1748895815575618>
- Latessa, E. J., Lowenkamp, C. T. (2006). What Works in Reducing Recidivism. *University of St. Thomas Law Journal*, 3(3), 521 – 535.
- Lurigo, A. J. (2014). Probation and Parole Practices. G. Bruinsma; D. Weisburd (Ed.). *Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice* içinde (s.3979 – 3988). New York: Springer Rereference.
- McNeill, F. (2011). Probation, credibility and justice. *Probation Journal*, 58(1), 9 – 22. doi: 10.1177/0264550510388969.

- McWilliams, W., Pease, K. (1990). Probation Practice and an End to Punishment. *The Howard Journal of Crime and Justice*, 29/1, 14-24.
- Peace, R. (2001). Social Exclusion: A Concept in Need of Definition?. *Social Policy Journal of New - Zealand*, 16, 17 – 36.
- Robinson, G., Burke, L. ve Millings, M. (2017). Probation, Privatisation and Legitimacy. *The Howard Journal of Crime and Justice*, 56, 137 – 157. doi: 10.1111/hojo.12198.
- Shapland, J., Bottoms, A., Farrall, S., McNeill, F., Priede, C. ve Robinson, G. (2012). The Quality Of Probation Supervision – A Literature Review. *Centre for Criminological Research University of Sheffield Occasional Paper 3*, Centre for Criminological Research University of Sheffield. 20. 04. 2017 tarihinde https://www.shef.ac.uk/polopoly_fs/1.159010!/file/QualityofProbationSupervision.pdf adresinden erişilmiştir.
- Silver, H. (1994). Social Exclusion and Social Solidarity: Three Paradigms. *International Labour Review*, 133, 531 – 578.
- Simons, R. L., Robertson, J. F. (1989). The Impact of Parenting Factors, Deviant Peers, and Coping Style upon Adolescent Drug Use. *Family Relations*, 38(3), 273 – 281. doi: 10.2307/585052.
- Still, W., Broderick, B. ve Raphael, S. (2016). Building Trust and Legitimacy within Community Corrections. *New Thinking in Community Corrections*, 3, 1 – 28. 12. 03. 2017 tarihinde <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/249946.pdf> adresinden erişilmiştir.
- T.C. Adalet Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği (2016). *Denetimli Serbestlik'te Yeni Düzenleme*, 08. 04. 2017 tarihinde <http://basin.adalet.gov.tr/Etkinlik/denetimli-serbestlikte-yeni-duzenleme> adresinden erişilmiştir.
- T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı (2017). *2017 Yılı Mart Ayı İstatistikleri*, 08. 04. 2017 tarihinde http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/istatistik/2017/mart_2017.pdf adresinden erişilmiştir.
- Wooditch, A., Tang, L. L., Taxman, F. S. (2014). Which criminogenic need changes are most important in promoting desistance from crime and substance use?. *Criminal Justice Behaviour*, 41(3), 276 – 299. doi: 10.1177/0093854813503543
- Wright, J. P., Cullen, F.T. (2004). Employment, Peers, and Life – Course Transitions. *Justice Quarterly*, 21(1), 183-205. doi: 10.1080/07418820400095781

Yavuz, H. (2012a). Denetimli Serbestliğin Türk Ceza Adalet Sistemi İçerisindeki Genel Görünümü Üzerine. *Adalet Dergisi*, 42, 58 – 75.

Yavuz, H. (2012b). Denetimli Serbestliğin Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Gelişim Süreci. *TBB Dergisi*, 100, 317 – 342.